

Monorierdő Község Önkormányzat
Polgármestere
2213 Monorierdő, Szabadság u. 50/A.
Telefon: 06-29-419-103
E-mail: titkarsag@monorierdo.hu

KT előterjesztés száma: /2024.
ELŐTERJESZTÉS

a Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottság
2024. május 30-i ülésére és
a Képviselő-testület 2024. május 30-i nyílt ülésére

Tárgy: Javaslat a Monorierdő Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítására

Előterjesztő:	Szente Béla polgármester	
Előterjesztést készítette:	Csető Zoltán ügyintéző	
Törvényességi szempontból véleményezte:	Bozsóné Rab Tímea Mariann jegyző	

Melléklet:

Levél

Monorierdő Tölgyfák természeti emlék adatai és természet védelmi kezelési terv
Monorierdő Tölgyfák helyi védettségének előkészítő dokumentuma

Monorierdő Község Önkormányzat
Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottsága és
Képviselő-testülete
részére

Helyben

Tisztelt Bizottság!
Tisztelt Képviselő-testület!

Monorierdő Község Önkormányzatát felkereste Balogh Szabolcs, aki a Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskola doktorandusza és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Gyepvédelmi tanácsadója, helyi lakos, a Monorierdő Geographic social média oldal szerkesztője. Kérelmében előadta, hogy szeretné kérvényezni a Monorierdő Község területén található Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását. Kérelméhez csatolta a „Monorierdői Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításának előkészítő dokumentumát.” Kéri a tisztelt Jegyző Asszonyt, Polgármester urat, valamint a Képviselő-testületet, hogy tanulmányt megvizsgálva terjesszék elő a Monorierdő Község területén található Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.

Helyi jelentőségű védett természeti területek kialakítása:

A védetté nyilvánítási eljárás és a védettség feloldása

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény {a továbbiakban: Tvt.} részletesen szabályozza a védetté nyilvánítás folyamatát, melyet az alábbiakban ismertetünk.

A védetté nyilvánítás folyamata

A települési önkormányzat jogosult rendelettel természeti területet, természeti emléket helyi jelentőségű védelem alá helyezni, A Tvt. 28. S (4) és (5) bekezdései tartalmazzák a természetvédelmi terület és a természeti emlék definícióit. Eszerint természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. Természeti emlék pedig

valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület.

A védetté nyilvánítás kezdeményezője bárki lehet a szakmai előkészítéséért a települési önkormányzati jegyző, illetve Budapesten a főjegyző felelős. A védetté nyilvánítás előkészítésének első lépése a működési területe alapján érintett nemzeti park igazgatóság megkeresése a védetté nyilvánításszakmai indokoltságát megalapozó iratok megküldésével, annak érdekében, hogy az igazgatóság nyilatkozzon a terület országos jelentőségű védettségének indokoltságáról. Az igazgatóság ilyen tartalmú nyilatkozatát a természetvédelemért felelős miniszter állásfoglalása alapján 60 napon belül köteles megadni.

Az igazgatósági állásfoglalás kétféle lehet. Amennyiben indokolt a terület országos jelentőségű védettsége, az igazgatóság folytatja le az előkészítés szakmai munkálatait és tesz javaslatot a miniszternek a védetté nyilvánításra. Ha azonban nem indokolt a terület országos védettsége, az előkészítést végző jegyzőnek további feladatai keletkeznek. A fentebb hivatkozott szakmai megalapozó dokumentáció elkészítését követően az érdekeltek álláspontjának megismerése érdekében az előkészítést végző egyeztető megbeszélést és esetlegesen helyszíni szemlét tart, amelyre — a kitűzött időpont előtt legalább 15 nappal — meghívja a javaslattevőt, valamennyi érdekelt hatóságot, továbbá mindazokat, akikre a védetté nyilvánításból jogok vagy kötelezettségek hárulnak, illetőleg akik jogos érdekét a védetté nyilvánítás közvetlenül érinti. Jelentős számú érdekelt esetén a meghívás történhet a hirdeteménynél a helyi önkormányzat hirdetőtábláján történő kifüggesztésével vagy más, helyben szokásos módon közhírré tétele útján is. Az előkészítést végző az egyeztető tárgyalásról jegyzőkönyvet és összefoglalót készít, amelyet a védetté nyilvánításra vonatkozó javaslattal együtt előterjeszt a védetté nyilvánításra jogosulthoz.

Ezt követi a védetté nyilvánítás normatív aktusa, az önkormányzati rendelet megalkotása. A védetté nyilvánító rendelet egy példányát a települési jegyzőnek, illetve a fővárosi főjegyzőnek nyilvántartási célból — meg kell küldenie az érintett területen működő nemzeti park igazgatóságnak. A 10 nemzeti park igazgatóság köteles ugyanis vezetni működési területét érintően a helyi és az országos jelentőségű védett természeti területek nyilvántartását. Meg kell azonban jegyezni, hogy a helyi jelentőségű védett természeti területek központi, országos nyilvántartását a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium vezeti.

A védetté nyilvánításról rendelkező normatíva hatályba lépését követően a gyakorlatban sajnos sokszor elmarad a rendelet nyilvántartási célból való megküldése mellett a következő két, Tvt.-ben is előírt feladat teljesítése is. Az egyik a védett természeti terület táblával történő megjelölése, melyet a terület természetvédelmi kezelését ellátó szerv közreműködésével kell foganatosítani. A másik fontos feladat a védettség tényének ingatlan-nyilvántartási feljegyztetése, melyet a jegyző köteles hivatalból kezdeményezni. Utóbbi feladat kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy a védettség tényének feljegyzése a közhiteles ingatlan-nyilvántartásba csak egy deklaratív hatályú aktus, azaz a terület védettsége nem ezáltal, hanem a védetté nyilvánító jogszabály hatályba lépésével keletkezik és a feljegyzés meglététől függetlenül is fennállhat. A jobbiztonság szempontjából nagyon fontos tehát, hogy mind az önkormányzatnál mind a nemzeti park igazgatóságnál, mind az ingatlanügyi hatóságnál, mind pedig a természetvédelemért felelős tárcánál az adott helyi védett természeti terület aktuális adatait tartsák nyilván.

A védetté nyilvánításról szóló önkormányzati rendelet tartalmi elemei

A védetté nyilvánító önkormányzati rendeletnek mindenképpen tartalmaznia kell a védetté nyilvánítás tényét a természetvédelmi értékek megnevezését, terület esetében annak jellegét, kiterjedését, a védetté nyilvánítás indokát, természetvédelmi célját, a földrészletek helyrajzi számait, a Tvt.-ben meghatározott egyes korlátozások és tilalmak alóli esetleges felmentést, a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött egyes tevékenységek körét, lehetőség szerint a földrészlet határvonalának töréspont koordinátáit, valamint a terület kezelési tervét, illetve az Európai Közösségek jogi aktaiban meghatározott védettség kategóriába tartozás tényét. Utóbbi előírás a helyi védettséggel érintett Natura 2000 hálózatba tartozó ingatlanok helyrajzi számainak feltüntetését jelenti, melyek megtalálhatóak az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendeletben.

További törvényi előírás a kezelési terv elkészítése minden védett természeti terület esetében. Ehhez szakmai segítséget is kaphatnak az érintett települések, hiszen a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet alapján a nemzeti park igazgatóság a települési önkormányzat jegyzőjének megkeresése esetén a helyi

jelentőségű terület védetté nyilvánításáról szóló önkormányzati rendeletbe foglalt természetvédelmi kezelési terv tervezetét szakmai szempontok szerint véleményezi.

Az ideiglenes védetté nyilvánítás

A Tvt. fontos előírásokat tartalmaz arra az esetkörre, ha egy természetvédelmi szempontból értékes, de nem védett terület valamely potenciális veszélynek lenne kitéve- A törvény 27. §-a alapján, ha valamely védelemre tervezett terület jelentős károsodásának veszélye áll fenn, a természetvédelmi hatóság (helyi védelemre esetén a jegyző) — az érdekelt hatóságok véleményének kikérése mellett — a területet azonnal végrehajtható határozattal, egy alkalommal védetté nyilváníthatja. A határozatban előírhatja a terület kezelésével a természeti értékek megóvásával kapcsolatos kötelezettségeket, továbbá a veszélyeztető tevékenység folytatását korlátozhatja, felfüggeszheti, illetve megtilthatja. Az ideiglenes védelem a végleges védelemre kimondó jogszabály hatályba lépéséig, de legfeljebb 3 hónapig tartható fenn. Fontos hangsúlyozni azonban, hogy amennyiben az ideiglenes védetté nyilvánítást követően a törvényi határidőn belül nem kerül sor a terület védetté nyilvánítására, akkor az ideiglenes védelemmel az érintett tulajdonosoknak, használóknak okozott esetleges károkért kártalanítást kell fizetni.

A természetvédelmi területté való nyilvánítás eljárásának menetéről a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezik:

„24. § (1) Természeti területet [15. § (1) bekezdés] és más - e törvény 22. §-a alapján - védelemre érdemes földterületet

a) országos jelentőségű terület esetén a miniszter

b) helyi jelentőségű terület esetén rendeletben a települési - Budapesten a fővárosi - önkormányzat nyilvánít védetté.

(2) A miniszter nyilvánítja védetté, illetve fokozottan védetté a természeti értéket, továbbá fokozottan védetté a területet. A miniszter határozza meg az európai közösségi jogi aktusokban meghatározott védelemben részesülő kategóriába, illetve nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó növény- és állatfajok közül azokat, amelyek kiemelt oltalma szükséges, és az e fajokra vonatkozó részletes szabályokat. A miniszter a védett élő szervezet meghatározott fejlődési szakaszának, alakjának, állapotának vagy származékának kiemelt természeti oltalmát feloldhatja, ha annak fenntartását természetvédelmi szempontok nem indokolják.

25. § (1) Védetté nyilvánításra bárki javaslatot tehet.

(2) **Terület védetté nyilvánítását - helyi jelentőségű védett természeti terület kivételével - az igazgatóság készíti elő. Ha az előkészítés helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításra irányul, a helyi védetté nyilvánítást előkészítő települési önkormányzati jegyzőnek, főjegyzőnek (a továbbiakban együtt: jegyző), a terület védetté nyilvánításának indoklását alátámasztó iratok megküldése mellett meg kell keresnie az igazgatóságot, hogy kívánja-e a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.**

(3) A helyi védetté nyilvánítás esetén a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosban a főjegyző a védetté nyilvánító, illetve a védelem feloldásáról rendelkező önkormányzati rendeletet - nyilvántartási célból - hivatalból megküldi az érintett területen működő igazgatóságnak.

(4) Az igazgatóság - a miniszter állásfoglalása alapján - a (2) bekezdés szerinti nyilatkozatát 60 napon belül megadja. Ha a terület országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítása indokolt, a védetté nyilvánítás előkészítését az igazgatóság folytatja le.

(5) Természeti érték védetté, fokozottan védetté nyilvánítását a miniszter készíti elő.

(6) A (2)-(4) bekezdésben szabályozott előkészítés során meg kell vizsgálni a védetté nyilvánítás indoklását, a védelem céljainak megvalósításához szükséges intézkedéseket és a védelemhez szükséges feltételek, pénzügyi eszközök biztosíthatóságát, valamint a védelem várható következményét.

(7) A természeti terület védetté nyilvánításának előkészítése során az előkészítést végző - az érdekelt álláspontjának megismerése érdekében - egyeztető megbeszélést és a szükséghez képest helyszíni szemlét tart, amelyre - a kitűzött időpont előtt legalább 15 nappal - meghívja az (1) bekezdésben említett javaslattevőt, valamennyi érdekelt hatóságot, továbbá mindazokat, akikre a védetté nyilvánításból jogok vagy kötelezettségek hárulnak, illetőleg akik jogos érdekét a védetté nyilvánítás közvetlenül érinti. Jelentős számú érdekelt esetén a meghívás történhet hirdeteménnyel a helyi önkormányzat hirdetőtábláján történő kifüggesztésével vagy más, helyben szokásos módon történő közhírré tétele útján is.

(8) Az előkészítést végző az egyeztető tárgyalásról jegyzőkönyvet és összefoglalót készít, amelyet a védetté nyilvánításra vonatkozó javaslattal együtt előterjeszt a védetté nyilvánításra jogosultnak.

(9) Helyi jelentőségű védett természeti terület országos jelentőségűvé nyilvánítása esetén a (6)-(7) bekezdésben foglaltakat akkor kell alkalmazni, ha a védelmi előírások az e törvényben foglaltaknál, illetve korábbi önkormányzati rendeletben meghatározottaknál szigorúbb rendelkezéseket tartalmaznak.

(10) A 24. § (1) bekezdése alapján alkotott önkormányzati rendeletben, a felmentésre vonatkozó szabályok [24. § (3) bekezdés b) pont] alkalmazásával biztosítani kell a területen a védetté nyilvánítás előtt megkezdett közérdekű tevékenységnek - a közérdekű cél megvalósításához szükséges mértékű - folytatását."

Kérem a Tisztelt Bizottságot és a Képviselő-testületet, hogy az előterjesztést megtárgyalni és döntést hozni szíveskedjen.

Határozati javaslatok

a) Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottság határozati javaslata:

**Monorierdő Község Önkormányzat Képviselő-testületének Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottsága
/2024. (V.30.) határozata**

Tárgy: Javaslat a Monorierdő Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítására

A Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottság megtárgyalta javaslat a Monorierdő Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításának vonatkozásában készített előterjesztést és az alábbi döntést hozta:

- 1) A Bizottság javasolja a Képviselő-testületnek, hogy kezdeményezze a Monorierdőn található Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.
- 2) Javasolja továbbá, hogy a Képviselő-testület hatalmazza fel a Polgármestert az eljárás megindítására, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságával történő kapcsolatfelvételre.

Határidő: azonnal

Felelős: bizottság elnöke, polgármester

b) Képviselő-testület határozati javaslatai:

**Monorierdő Község Önkormányzat Képviselő-testületének
/2024. (V.30.) Kt. határozata**

Tárgy: Javaslat a Monorierdő Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítására

Monorierdő Község Önkormányzatának Képviselő-testülete megtárgyalta a javaslat a Monorierdő Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításának vonatkozásában készített előterjesztést és figyelembe véve a Pénzügyi, Településfejlesztési és Közbiztonsági Bizottság javaslatát, az alábbi döntést hozta.

- 1) A Képviselő-testület kezdeményezi a Monorierdő található Tölgyfák helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását.
- 2) Felkéri a Polgármestert az eljárás megindítására, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságával történő kapcsolatfelvételre.

Határidő: azonnal

Felelős: polgármester, jegyző

Kelt: Monorierdő, 2024. május 14.

Tisztelettel:

Sente Béla
polgármester

MONORIERDŐ TÖLGYFÁK HELYI VÉDETTségÉNEK ELŐKÉSZÍTŐ DOKUMENTUMA

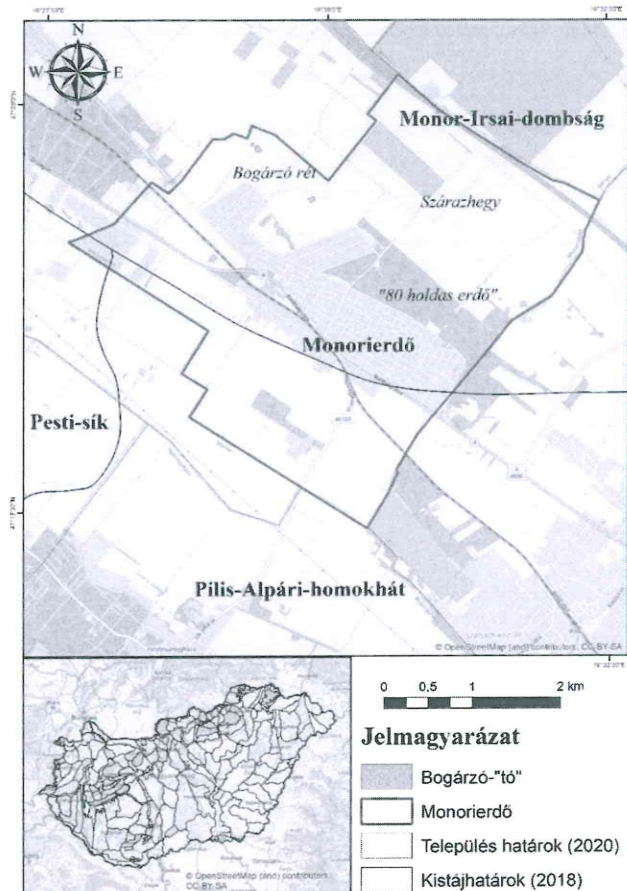
Készítette: Balogh Szabolcs, Csóka Annamária (DINPI), Debreczeni Edit (DINPI)

2024. MÁJUS 8.

Bevezetés

Monorierdő Pest-megyében, Monori-járásban helyezkedik el Budapesttől 40-42 km-re. Földrajzi szemlélet alapján a Kárpát-medencében, az Északi-középhegység és az Alföld határán, pontosabban a Gödöllői-dombság és a Duna-Tisza közti homokhátság területén a Monor-Irsai dombság, Pilis-Alpári homokhát és a Pesti-hordalékkúp síkság hármasszomszédságában található.

1. ábra Település elhelyezkedése Forrás: Saját szerkesztés OSM alapján

Erdészeti táj beosztást illetően településünk a Duna-Tisza közti hátság erdészeti táj területén fekszik. A nagytáj területe 8283 km², ami az ország területének csaknem 9%-a. A Nyírség után a második legerdősebb alföldi tájunk, amelyben az együttes erdőterület 228 585 ha¹. Az erdészeti tájhoz 144 település tartozik, köztük Monorierdő is, amelynek hivatalos erdőterülete mindösszesen 31,1 ha (2017-es adatok alapján).

¹ BALOGH, L., BÁN, I., BERKI, I., ET AL. 2017. *Magyarország erdészeti tájai 1. Nagyalföld erdészeti tájcsoport*. Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), Budapest.

Táj- és környezeti adottságok

A terület az Ős-Duna völgyében, fiatal eróziós-deráziós formákban gazdag dombvidék. Alapját ugyan a felső-pannóniai agyagos üledék adja, de erre több méternyi lösz (helyenként 10-30 m), valamint keresztrétegzet homok rakódott a felső pleisztocén idején. Ahogy az Ős-Duna egyre jobban bevágódott és hátrahagyta az egykori medrét, a lerakott üledék mozgásba lendült. Kutatások sora bizonyítja, hogy az első jelentős homokmozgásra a térségben a felső-pleniglaciális, valamint a Dyras időszakban került sor (kb. i.e. 13.000-11.800). Ez a korszak a megafaunák és a paleolitikumi kultúrák végét is jelentette.)² A folyóvízi üledékekkel és futóhomokkal szabdalta táj a glaciálisok és interglaciálisok váltakozása során többször is mozgott. Ekkor alakultak ki a különböző típusú löszös, homokos áthalmozódások.

A település magasabb térszínein csernozjom-barna erdőtalajok a jellemzőek. Mechanikai összetételét tekintve vályog, vályogos-homokos, amelyben csekély 1-3 % szerves anyagtartalom található. A talaj kedvező vízgazdálkodását kihasználva ezeket a területeket elsősorban a mezőgazdaságban hasznosítják (szántó, szőlő, rét-legelő).

Monorierdő déli részét tekintve a réti csernozjom talajtípusok az elterjedtek. A löszös talajképző üledéken keletkezett talajtípus kiváló termőképességű. Viszont, ahol homokosabb az üledék, ott inkább a csernozjom jellegű homoktalajok a jellemzőek, amelyek igen gyenge termőképességgel rendelkeznek.

A réti talajok termékenysége a szervesanyag-tartalom és a szemcseösszetétel függvénye; löszön, iszapos homokon kialakult változatuk közepes termékenységű, a homokosabb gyengébb. Szántók, rét–legelők, gyepterületek és erdők–ligeterdők találhatóak rajta. Az éves napfénytartam 1950-2000 óra között változik. Az évi középhőmérsékletet tekintve 10-10,2 °C között jellemző. Fagypon alatti napok száma 190. A településen a legmelegebb nyári maximum hőmérséklet átlagosan a 34,2-34,6 °C körüli, míg télen a leghidegebb téli napok minimum átlaga – 14,8-17,3 °C között változik. Csapadék mennyiségét tekintve összesen évente 530-580 mm közötti. A településen a hótakarós napok száma 35 nap körüli. Az uralkodó szélirány kiemelkedően NY, ÉNY-i. Átlagos szélesség 3m/s körül van.³

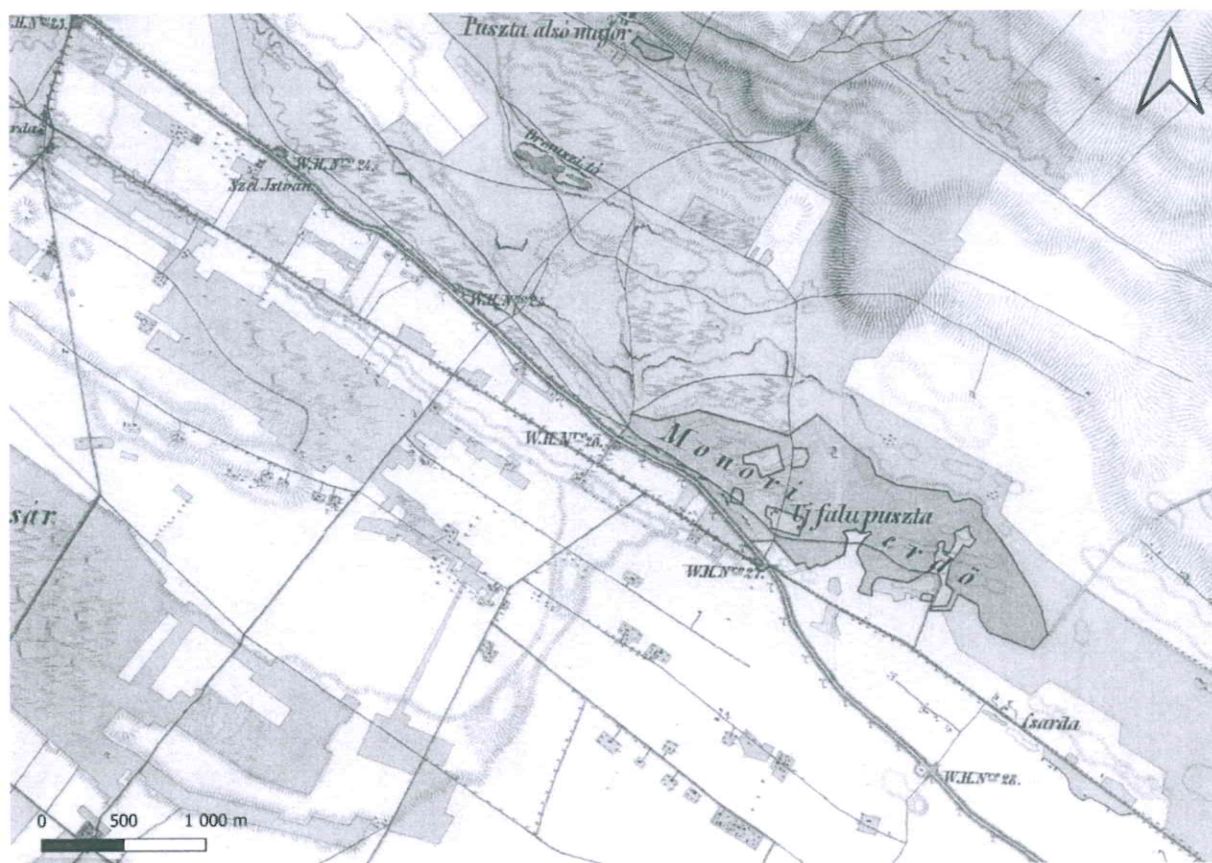
² LÓKI J. (2009): Eolikus folyamatok vizsgálata Magyarországon. In: Kiss T, Mezösi G. (szerk) recens geomorfológiai folyamatok sebessége Magyarországon. (Földrajzi Tanulmányok2.) JGYF Kiadó, Szeged. 173-183.

³ Mezösi G. (2011): Magyarország természetföldrajza. Akadémiai Kiadó, Budapest. 709-713.

Növényföldrajzi viszonyok

Monorierdő az Alföld (Eupannonicum) flóraidék Duna-Tisza köze (Prematricum) flórajárásba tartozik. Azonban a bennszülött és délies elterjedésű fajokban gazdag növényvilág szoros kapcsolatban van az Északi-Középhegység déli, hegylábi részének erdőssztyepp növényzetével is. A növényzet jellegét alapvetően meghatározza a váltakozó löszös-meszes homok rétegek, a vízváltó szerep és a száraz makro- és mikroklimatikus viszonyok.

A tájban eredetileg uralkodó erdőssztyepp növényzet településünk esetében vegyesen helyezkedett el a nyílt és zárt homoki gyepekkel, illetve a mélyebb Ős-Duna medrében kialakult mocsaras, lápos, szikes területekkel.

2. ábra A második katonai térképezésnél készült (1883) szelvényen jól látható az egykori településünk környékére jellemző természetes tájhasználat. Forrás: <https://www.arcanum.com>, saját szerkesztés

Monorierdő erdeinek jellemzői

Manapság a Duna-Tisza közti hátság erdészeti táj kb. 79%-át idegenhonos fafajták (fehér akác *Robinia pseudoacacia*, fekete és az erdefenyő *Pinus nigra*, *Pinus sylvestris*, telepített

nemes nyár fajták uralják *Populus nigra*⁴) (173 558 ha). Az egykori őshonos állományok közül sajnos a legrosszabb állapotban a kocsányos tölgyeket találjuk, mindössze 2% azaz 4193 ha a részesedésük.

Ugyan a település területére a löszös-erdőszyepp vegetáció volt a jellemző, de sajnos az egykori őshonos fás társulások maradványai már csak elvétve lelhetőek fel. A település közvetlen környezetében, mint ahogy a neve is sugallja egykor és még ma is jelentős az erdőterületek aránya. Azonban ha közelebről is megvizsgáljuk településünk erdőszültségének változását, akkor a következő adatokat kapjuk:

1. táblázat Monorierdő erdő területeinek változása, hektár értékekkel 1861-2018 Forrás: Saját szerkesztés

Időpontok	1861	1883	1941	1963	1980	2018
Erdő	139,36	146,61	149,25	136,29	119,61	165,28

Az erdő területe mondhatni állandó (átl. 150 ha), viszont minőségben és elhelyezkedésében folyamatosan változik: eltűnnek az őshonos fajok és helyettük különböző akácós és nyaras állományokat telepítenek.

Monorierdő teljes területe a Csévharaszi-Felső-Tápió vidéki erdőgazdálkodási körzethez tartozik. Az erdőtervezeti erdők nagysága kb. 145 ha. Nagyrészt magántulajdonban lévő területeken faanyagtermelés folyik, amelyek kultúrerdőként vagy pedig ültetett erdőként szerepelnek a nyilvántartásban. Ezeken a területeken a faállományt általában akácós és nemesnyár, valamint különböző nyárfafajták keveréke alkotja. Ritkább esetben hagyták meg a természetes, a területre jellemző fafajokat (molyhos tölgy (*Quercus pubescens*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), sajnos a tatárjuharból (*Acer tataricum*) már csak ültetett egyedet találni). Monorierdő területén természetesen sokkal több fás terület található (kb. 499 ha). Azonban ezek nagyrészt nem erdőállományként van bejegyezve. Ezeket a foltokat inkább az ökológiai szempontból játszott szerepük miatt tartják számon.

Monorierdő eredeti erdőterületeinek eltűnése

Településünk kialakulásának hajnalától fogva (1320-as évek) jelentős összefüggő, nagy kiterjedésű erdőterületekről tudunk a dombok lábától egészen Pilis település területéig. Legkorábbi térképes ábrázolásunk ezeket az erdős pusztákat Alsó Erdő, Újfalusi Erdő, Monori-

⁴ BALOGH, L., BÁN, I., BERKI, I., ET AL. 2017. *Magyarország erdészeti tájai 1. Nagyalföld erdészeti tájcsoport*. Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH), Budapest.

BUDAPESTI FIÓKIRODÁK:

- József-körut 10-12 sz.
- Ferencz-körut 42. sz.
- Teréz-körut 62. sz.
- Angol park

**500 HOLD ERDŐ
HÁZHELY PARCELLÁZÁS**

**Egri Főkáptalan monori
erdőnyaraló parcellázása**
Budapest mellett.

**A PARCELLÁZÁS 500 HOLD TERÜLETŰ HATALMAS ERDŐBEN TÖRŐ
60-80 éves tölgyes + 20-40 éves akác**

Az Egri Főkáptalan a parcellázás tárgyát képező monori erdőnyaraló, valamint az erdővel határos kiváló csermely-, borszőlő és gyümölcsös területet az intelligens középosztály körében kívánja értékesíteni. Tekintettel arra, hogy a hatóságok a telkek fázisállományának csak részbeni kitermelését engedélyezik, az erdei jelleg jellemzően hatóságilag biztosított van. Az erdei telkek 150 □-ól, a szőlőtelkek 50-100 □-al területtel bocsátottnak áruba.

- KIÉPÍTETT UTCÁK — JÁRDÁK**
hatósági előírás szerint kavicsolva.
 - ERDEI SÉTÁNYOK — PARKOK**
bocsátottnak a telektulajdonosok rendelkezésére az 500 m. holdnyi 60-80 éves tölgy, 20-40 éves akác- és nyárerdő területén.
 - KÉTMEDECÉS NYÁRI FURDÓ**
 - SPORTTELEP**
 - VENDÉGLŐ, TEJIVÓ, CUKRÁSZDA**
 - GYERMEKJÁTSZÓTÉR**
 - 8 M. MÉLYSÉGBEN EGÉSZSÉGES, ODÍTÓ IVÓVÍZ**
 - OLCSÓ ÉLELMISZER**
- és építkezési lehetőség fog a közönség rendelkezésére állani.

KÖZPONTI IRODÁK:
EGRI FŐKÁPTALAN PARCELLÁZÁSI IRODÁJA
BUDAPEST IV, KECSKEMÉTI-UTCA 19, I. EMELET
TELEFON: 80-7-54
FIÓKIRODÁK:
KÓBÁNYA X, BELSŐ JÁSZBERÉNYI-ÚT 3 | KISPEST, ÁRPÁD-UTCA 2. SZÁM
TELEFON: 49-0-80 | TELEFON 46-8-16

Állandó településre, nyaralásra kiválóan alkalmas.
*
VASUTI ÖSSZEKÖTTETÉST
Budapesttel a naponta húszszor közlekedő vonatok teszik kényelmessé a nap minden szakában.
VASUTÁLLOMÁS A TELEPEN
VASUTI WEEKEND-KEDVEZMÉNY • BETON AUTÓÚT
Budapest-Ceglédi szakasza közvetlenül az erdővel határosan vonul el, míltal a nyaralótelep 35 perc alatt autóval a fővárosból kényelmesen elérhető.
*
A parcellázás iránt komolyan érdeklődőket autóbuszainkon szállítjuk ki a helyszínre.

TELEKÁR,
úgy az erdei, mint a szőlőtelkeknel
□-ÖLENKÉNT 2.80 P
Az eladási árak a telteken levő élőfák
ségeinek tekintetbevételevel állapítottak r
ÖTVEN HAVI I
ÖTVEN PENGŐ
lefizetése ellentében azonnal birtokba lé
és azon építkezhet.
*
ÉLETBIZTOS
Vevők a telk lakítása után a vételárhát
biztosítottnak és elhalálozás esetén a
fizetési kötelezettség nem terheli.

**KOMOLY ÉRDEKLŐDŐKNEK INGYEN
AUTÓBUSZ** **VASUTÁLLOMÁS A PARCEL
HELYÉN**

4. ábra Az 1932-es felparcellázás szórólapja, eredeti beszkennt. Forrás: Google kereső, megszűnt irattári blog oldal

EGRI FŐKÁPTALAN MONORI ERDŐNYARALÓ PARCELLÁZÁSA BUDAPEST MELLETT.

MÉRÉ TARÁNY • 1:2110

TERÜLETKIVUTÁS

5. ábra Az Egri Főkáptalan monori erdőnyaraló parcellázási térképe. Forrás:
<https://maps.hungaricana.hu/hu/MegyeiTerkepek/1514/view/?bbox=-1388%2C-7055%2C13972%2C-168>

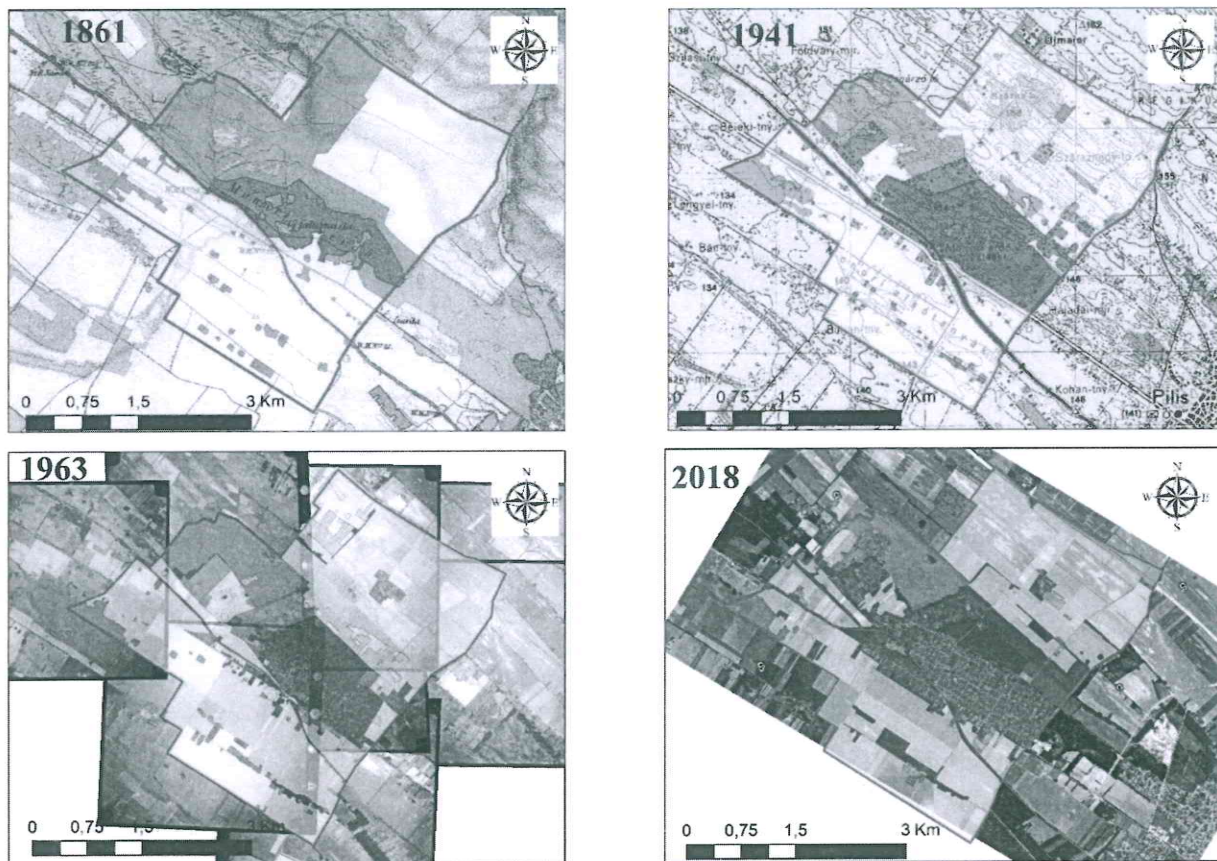
A település beépítettsége inentől fogva rohamosan növekedett. Sorra nőttek ki az egykori erdőterületből az elsődlegesen nyaraló, másodlagosan pedig lakóotthonként szolgáló épületek.

6. ábra Mókus-lak. Az egykori, 1930-1940-es években épült vikendházakat névvel illették. Jól látszik a meghagyott eredeti erdőállomány, amelyben nyarasok és tölgyesek egyvelegét láthatjuk. Forrás: Fortepan / Lenkey Márton

A belterület növekedésének rendkívül jó kordokumentuma az 1934 december 24. és 1936 február között megjelenő havilap, az „Erdőnyaraló Hírek”.⁵ Az újság végigköveti a település növekedését és annak építését, valamint a kornak megfelelően tájékoztatja az ide érkezőket az épülő vikend település hétköznapjairól. Érdekessége, hogy az erdőt és az erdősültséget több alkalommal is megemlíti, sőt hivatkozik is rá, mint a település legnagyobb értékére.

Az eredeti őshonos állomány a település növekedésével szép lassan elkopott. A második világháborút követően a különböző térképeken is jól láthatóvá vált, hogy ugyan a kivágott erdőterületeket a település északi részénél pótolták, azonban már a nyaras, nemesnyaras és akácos ültetvényekben látták a jövőt.

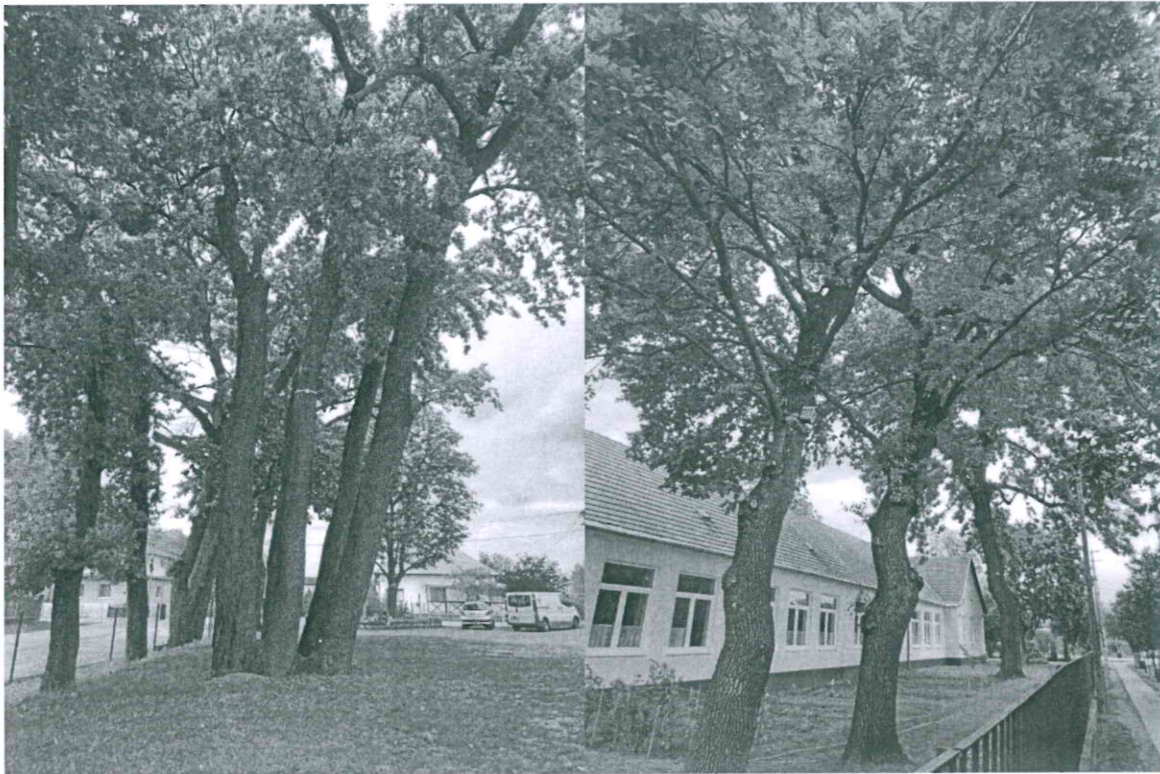
7. ábra Monorierdő területének tájváltozása, egyedi jelkulcs alapján elkészített térképeken, amelyek az eredeti térképlapokra vannak fektetve. Zöld a természetes területek (sötétzöld: erdő, világosabb zöld: gyepek/kaszáló), sárga a mezőgazdasági területek, piros a település belterülete Forrás: Saját szerkesztés

⁵ <https://lexikon.katolikus.hu/E/Erd%C5%91nyaral%C3%B3i%20H%C3%ADrek.html>

A tölgyerdő maradéka

Monorierdő településen sétálva szerencsére még találhatunk olyan eredeti kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) és kocsányos tölgy (*Quercus robur*) állományokat, amelyek az egykori őshonos fajokkal tagolt erdőterülethez tartoztak. Az idő előrehaladtával már azonban ezek az összefüggő részek is mindinkább szigetszerű foltok, sőt magányos facsoportok és fák lettek az eredeti rájuk jellemző növénytársulások nélkül.

Legnagyobb egyben lévő csoportosulásuk a Makkos park (17 db), a Fekete István Általános Iskola (4 db), a régi Strand, azaz a Monorierdei Polgármesteri Hivatal és Egészségház (26 db) osztott telkén található településünk központjában. Elvértve még bel- és külterületi részeken találhatunk esetlegesen 2-3 fából álló csoportokat, de inkább jellemzőek a magányos hagyásfák.

8. ábra A Polgármesteri Hivatal tölgyfái, az általános iskola tölgyfái és a Makkos Park teljes pompájában. Jól látszik, hogy a fák kora eléggé vegyes, így feltételezhetően az eredeti állomány természetes módon megjelent utódjai. Forrás: Saját felvétel

Állapotuk

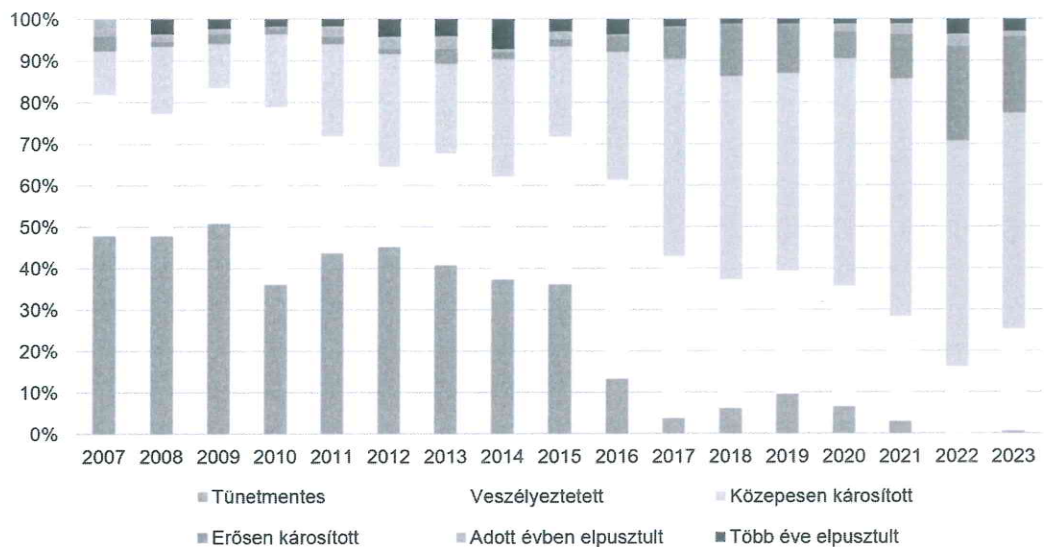
Magyarország területén az elkészült NFK Erdészeti Főosztályának EVH I. jelentése⁶ alapján a kocsányos és kocsánytalan tölgyek állapota a következőképpen alakul.

Magyarország erdeinek egészségi állapota 2012 óta folyamatosan romlik. 2023-ra a jelentés alapján mindösszesen 21,2% volt a faegyedeknek tünetmentes. Ez az arány ugyan évről évre változik, de a 2022-es aszály mélypontot követően kisebb javulást mutatott 2023-ban. Azonban a klímaváltozás, az éghajlati övezetek elmozdulása, a különböző kórokozók és invazív fajok miatt a tölgyerdőink s így a magányosan maradt tölgyfáink is egyre nehezebb helyzetbe kerülnek. A felmérések alapján a kocsányos tölgyek 98%-a valamilyen szinten károsított, míg a kocsánytalan tölgyek között a felmérés nem talált egészséges példányt.

Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)

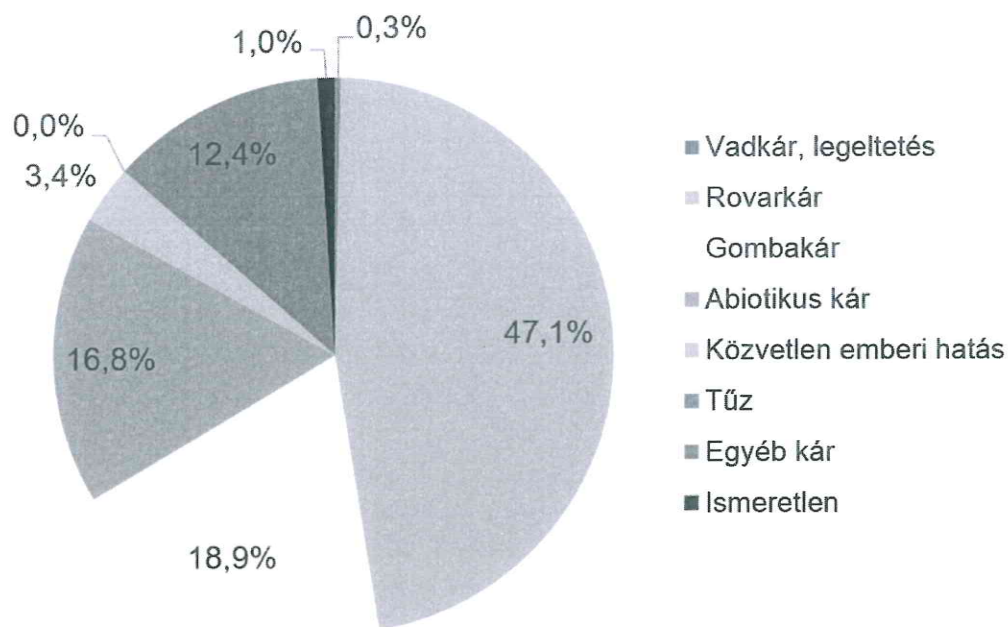
A dokumentáció alapján 2016-2017-ben az állomány nagyságában és állapotában is drasztikus csökkenés következett be.

⁶ <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgaltatas/erdogazdalkodas/106872-az-nfk-jelentest-tett-kozze-az-erdok-egeszsegi-allapotarol-2023-ban>

9. ábra A 2023-as EVH jelentés kocsányos tölgyek állapotára vonatkozó ábrája. Jól látszik, hogy az állomány 98%-akárosított. Forrás: https://nfk.gov.hu/download.php?id_file=45326

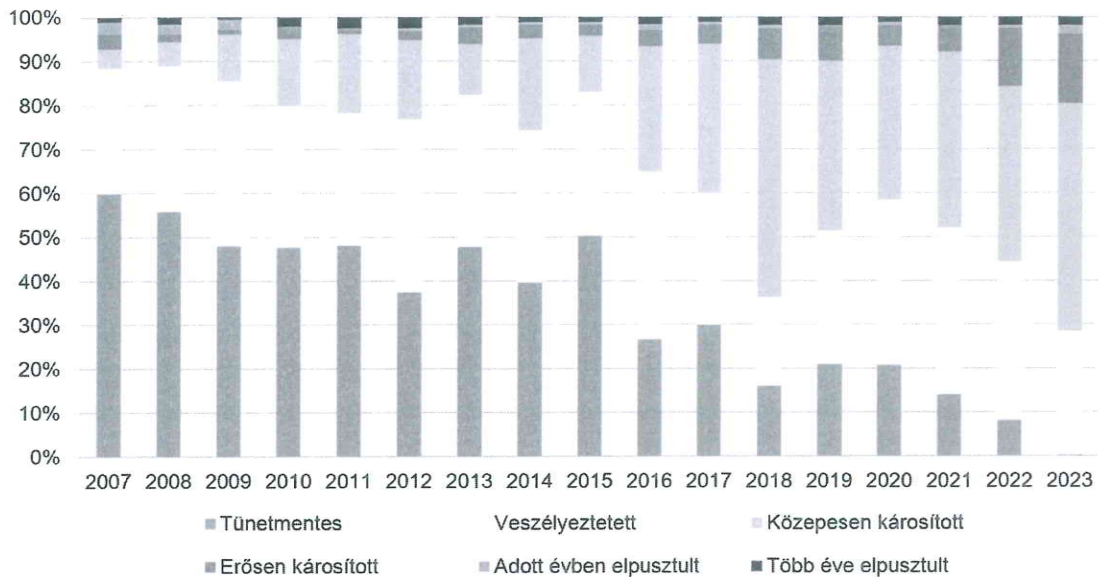
Egyenként megnézve ezeket a károsításokat az arányok a következőképpen alakulnak.

10. ábra A 2023-as EVH jelentés kocsányos tölgy károsítói 2023-ban. Forrás: https://nfk.gov.hu/download.php?id_file=45326

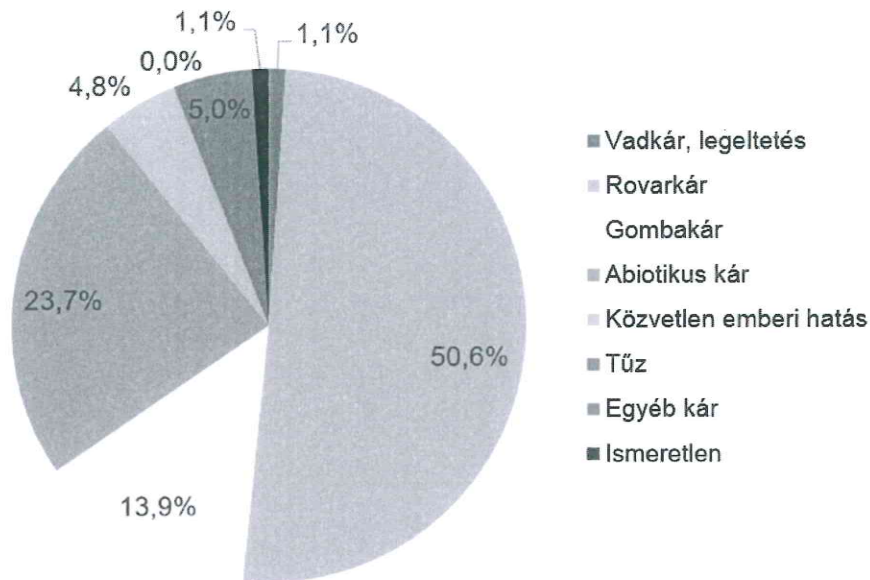
Kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*)

Elmondható, hogy az általános egészségügyi állapotuk 2007 óta drasztikusan romlott, olyannyira, hogy a 2023-as felmérésnél már nem találtak egészséges egyedeket.

11. ábra A 2023-as EVH jelentés kocsánytalan tölgyek állapotára vonatkozó ábrája. Jól látszik, hogy az állomány 98%-akárosított. Forrás: https://nfk.gov.hu/download.php?id_file=45326

A rovarkárok fokozatosan növekednek, azonban az abiotikus (azaz klímaváltozáshoz köthető) károk már jelentősebb arányt képviselnek, sőt az egyéb kár és a közvetlen emberi hatás, valamint az ismeretlen már kiteszi a közel 10%-ot is.

12. ábra A 2023-as EVH jelentés kocsánytalan tölgy károsítói 2023-ban. Forrás: https://nfk.gov.hu/download.php?id_file=45326

Az ábrák megtévesztőek lehetnek, ha nem ismerjük az ökológiában jelen levő fontos összefüggéseket. A rovarkárok ugyan itt kiemelkedően magasak, azonban nem szabad

megfelekednünk arról, hogy a tölgyerdők eltűntével a fákon élő különböző fajok élettere is lecsökkent, így koncentrálna a megmaradt egyedekre a „károkozók” tömegét. Azonban a klímaváltozás is erős szerepet játszik. A megváltozott klimatikus körülmények miatt a zsugorodott tölgy állományokban óriási károkat tud okozni a tölgy lisztharmat (*Microsphaera alphitoides*). Hatására a fertőzött hajtások nem fásodnak, így télen elfagyhatnak azok a részek, amelyek a korona kiritkulásához vezethetnek, sőt további másodlagos élősködőket is bevonhatnak. A különböző rovarok, mint például a tölgy-csipkésposloska (*Corythucha arcuata*), vagy a sávós tölgybogár (*Coraeus bifasciatus*) ill. a különböző lepkék hernyói (gyapjaslepke (*Lymantria dispar*), aranyfarú lepke (*Euproctis chrysorrhoea*), gyűrűslepke (*Malacosoma neustria*), tölgy búcsújáró lepke (*Thaumetopoea processionea*) és tölgyilonca (*Tortrix viridana*) is súlyos károkat okozhatnak a legyengült és kitett tölgy egyedeknek. Sőt bizonyos években a cincérek (tölgyes-tövisescincér; *Rhagium sycophanta* és a védett nagy hőscincér; *Cerambyx cerdo*), valamint a cserebogarak (májusi cserebogár; *Melolontha melolontha* és erdei cserebogár; *M. hippocastani*) tömeges megjelenése is okozhat végleges károsodást a faegyedek számára.

Ezek alapján, valamint a monori faápolók általi felmérések szerint a Monorierdőn található kocsányos tölgy (*Quercus robur*), illetve kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) egyedek nagyobb részét sajnos már érintik az egyes rovarok által okozott és az éghajlatváltozásból eredő abiotikus károk.

13. ábra Nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*) egyede mászik az egyik kocsányos tölgyfa törzsén. A Polgármesteri Hivatal területén lévő fák nagy részén felfedezhető az aktivitásuk. Forrás: Monori Faápolók

Javaslat

Az előző fejezetekben megismerhettük a Monorierdő területén kialakult egykori erdőterület jellemzőit, fafajait és az elmúlt 163 év erdő eseményeit röviden. Jól látszik, hogy a település az egykori erdős-pusztagyep területére épült, így kiszorítva az őshonos növényzetet.

A belterületek ugyan az erdő jellegüket már rég elveszítették, azonban még így is fontos élőhelyeknek számítanak. Lombkoronájuk között számos madárfaj fészkével találkozhatunk. Ilyen például a korhadtabb üregekben költő búbosbanka (*Upupa epops*), nagy fakopáncs, más néven tarka harkály (*Dendrocopos major*), énekesmadaraink közül pedig a széncinege (*Parus major*) és az erdei pinty (*Fringilla coelebs*) is. Azonban a madarak mellett különböző emlősök (mint például denevérek és mókusok), valamint rovarok is élnek rajtuk. Egyetlen méretes egyedén akár 200-nál is több rovarfajjal találkozhatunk! A hazai fajok közül méretét tekintve kiemelkedik a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), az egyik legnagyobb európai cincérfaj.

A Monorierdő Makkos park hrsz. 1379 (17 db), a Fekete István Általános Iskola hrsz. 1472 (4 db), a Monorierdei Polgármesteri Hivatal és Egészségház hrsz. 1516/1-2. (26 db) osztott telkén található tölgyfa egyedek az utolsók, akik még láthatták az egykori összefüggő erdőterületet. Koruk, méretük és a természetben betöltött ökológiai szerepük miatt tisztelettel kell gondolnunk rájuk. Sajnos azonban - szívósságuk ellenére - a változó éghajlati és gazdasági körülmények között ők is védelemre szorulnak.

Ezért javasoljuk a Monorierdő belterületén lévő 1379, 1472, 1516/1-2. hrsz.-enelhelyezkedő tölgyek helyi jelentőségű természeti emlékké nyilvánítását.

Monorierdő belterületén található tölgyfák természeti emlékek adatai és természetvédelmi kezelési terve

1. Monorierdő belterületén, a Szabadság utca 50/A, 756 m² kiterjedéssel, Szabadság utca 50/B 600 m² kiterjedéssel továbbá a Szabadság utca 43., 935 m² kiterjedéssel, valamint a Gyöngyvirág utcában található Makkos emlékpark 2663 m² kiterjedéssel.

2. Érintett helyrajzi számok: 1516/1, 1516/2, 1472, 1379.

3. A védett természeti emlék térképi vázlatja:

4. Természetvédelmi kezelési terv

4.1. Természetvédelmi gyakorlati célkitűzések

a) A jelentős dendrológiai értékkel bíró idős kocsányos tölgyek (*Quercus robur*) és kocsánytalan tölgyek (*Quercus petraea*) védelme.

b) A fákhoz kötődő élővilág megőrzése.

c) A bemutatást szolgáló, jelenlegi infrastruktúra fenntartása, fejlesztése és folyamatos karbantartása.

4.2. Természetvédelmi stratégiák

A szükséges egészségügyi, állapot-fenntartási beavatkozások folyamatos biztosítása a faegyedeken.

4.3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

4.3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett, vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a területen az illetékes természetvédelmi hatóság egyedi államigazgatási eljárásban határozza meg.

4.3.1.1. Élőhelyek kezelése, fenntartása; fajok védelme

A tölgyfák megőrzését elősegítő beavatkozásokat (száraz, letört ágak eltávolítása, sebkezelés) vegetációs időszakon kívül, de az énekesmadarak költési időszaka előtt kell elvégezni.

4.3.1.2. Látogatás

a) A tervezési terület a tulajdonos engedélyével látogatható, de a fákat az utcaszakaszok felől szabadon meg lehet tekinteni. Kivétel ez alól a Makkos emlékpark, amely közpark jellegéből adódóan egésznap látogatható.

b) A kezelési beavatkozásokat, balesetveszélyt elhárítók, jogszerű, engedélyezett tevékenységet, továbbá engedélyezett munkát végzők számára biztosítani kell a belépést a területre.

4.3.1.3. Oktatás és bemutatás

Az oktatást és bemutatást elősegítő új információs táblák kihelyezése.

4.3.1.4. Kutatás, vizsgálatok

A tervezési terület egészén jogerős természetvédelmi hatósági engedéllyel lehet kutatást végezni.

4.3.1.5. Terület- és földhasználat, természetvédelmi infrastruktúra

a) A területen minden ipari és bányászati tevékenység tilos!

b) A tervezési területen új épület és egyéb új építmény csak úgy helyezhető el, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti.

c) A területen új építésű infrastruktúra hálózat csak úgy építhető, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti.

d) A meglévő infrastruktúra hálózat karbantartása során az eredeti állapotot minden esetben helyre kell állítani.

e) A területen új építésű közmű csak úgy építhető, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti.

f) A meglévő közművek karbantartása során az eredeti állapotot minden esetben helyre kell állítani.

4.3.1.6. Táj- és kultúrtörténeti értékek

A Szabadság utcai, illetve a Makkos emlékpark kocsányos és kocsánytalan tölgyek és környékének tájképi jellegét meg kell őrizni.

4.3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

Természetvédelmi beavatkozáson kívül egyéb beavatkozások nem végezhetők el.